

Pályázatok

Pályázatok és apróhirdetések díjazása: Minden szövegszerű beiktatása 16. vasárnapon szedett betűkből 32 fillér. Állás-keresőknek 10. ill. 20 fillér. Legkisebb hirdetés díja 2 pengő. Az összeg előre küldendő be; lehet 10 filléres levélbélyegeken is.

Az Országos Tomché Jesivósz Egyesület, Győr, keres magyar levelezőt, böchür jóré somájim úbdál midajsz tajvajs. Héberül is levelezők előnyben. Sajátkezüleg írt pályázatok igény megjelölésével küldendők. *Tomché Jesivósz, Győr.*

Viktória Sajt
ÖLBŐ

Lerakat: VII., Nyár-u. 34.
Telefon: 145-104.

Menyasszonyi ajándékok, óra és ékszerárak legmegízhatóbb vétel és eladási forrása GÉSTETNER IMRE, Újpest, Hajnal-u. 11. Budapesti telefon 495-119. Ékszertőzsdetág.

ELADÓ BRILLIÁNS ékszerekért nagy árat fizetnek. Mindennemű ékszer, óra jutányosan beszerezhető: **Streicher Béla, Teréz körút 31. Telefon: 310-879. Szombaton zárva.**

PARÓKÁT

legszebb kivitelben készített hullámosított hajból; javított, ondulálást olcsón vállal

HEISZ JENŐNÉ

paróka-készítő és női fodrász.
Budapest, VI. Vasváry Pál-u. 4.

Eredeti angol szövet-
különlegességek

Kazár Nándor

posztókereskedőnél V., Deák Ferenc-u. 4. — Szombaton zárva

SALGÓ

SALGÓ-karamella vezet

belőle enni élvezet. Csak egyszer kóstolja meg!
Az egyedüli orth. kóser tej-karamella. Darabja 2 fillér. Mindenütt kapható.

Streng orthodoxer, Talmid-chochom

sucht vermögende SCHÖNE, JUNGE BASS TALMID-CHOCHOM, mejüchesses b'maalos, die ihm sowohl in jüdischkeit, wie auch in seinem Exportgeschäfte eine „Eser“ sein kann. (Schadchen verben.) Ausführliche Anträge mit Fotografie, befördert unterm „SKANDINAVIEN“ die Administration d. Blattes.

**Függöny tisztításra is
Király gőzmosóda festő vegytisztító**

VII. Király u. 15. (Holtó utcai oldal) Tel: 131-335. VI. Dohány u. 5/b. Tel: 131-546. XII. Hajdu u. 12. Tel: 290-506.

Apró hirdetések

28 ÉVES önálló kereskedő 200.000 P vagyonnal, keres csakis orth. családból való fiatal leányt 100.000 P hozományval. Jelige: „Tefilló”.

MINDEN irodai munkában jártas nő, szombattartó állást keres. Jelige: „Gyakorlott”.

KERESEK 22 éves, fess, magas műveltséggel és 20.000 P hozománnyal rendelkező unokahugom részére orth. fiatalembert, 8—10 éves felkészültséggel, biztos állásban vagy jólmenő üzlettel. Jelige: „Jajm hadin”.

Jeligés hirdetések feladóinak címét diszkrécióban tartjuk.

TEXTILÜZLETEMBE kezdő fiatal szombattartó segédet felveszek. Revitz Sándor, Paks.

KIMONDOTTAN orth. leányt vagy özvegyasszonyt feleségül venne pár ezerrel, állásban levő volt böcher. Cím: Katz H., Bpest, Teleki-tér 5. V. 7.

BÓRSZAKMÁBAN jártas, 30 éves, jesivát végzett fiatalember benősülne. „5699” jelige.

Jeligés levelek továbbításához 20 filléres bélyeg mellékelendő.

DISZKRÉT sadchen csakis jobb orth. körökben a néhai makói gaon fia: Kornfeld A. Dávid, Bp. Kazinczy-u. 6a.

BÓCHEREK részére, *gemóre-tajszefesz, Sülichon Örúich és műszor* intenzív tanítására, jesivát nyitok. A növendékeknek kívánatra elsőrendű koszt- és kvártért is adok jutányosan. Szülők, kik gyermekeik *tachliszóra* súlyt helyeznek, forduljanak hozzám: Tisztelettel: *Sólem Halpert*. Cím: Halpert Salamon, Újpest, Klauzál-u. 16.

RABBIÁLLÁS 40 év óta fennálló állandó pesti imaházban november 1-re átadó. Jelige: „Háromezerért”.

BETŰSZEDŐ. gépmester állást keres. Jelige: „Művezető”.

AZONNALRA keresek komoly, vallásos, volt böchert, ki héber és II. polgári tanítására vállalkozik. Fizetés megegyezés szerint. Wiedler Miksa fakeskedő, Jánk-Majtis.

JESIVÁT nyitok a köv. *zmanra*, olcsó, jó menzával. Tananyag: *Pszóchim*, Ajrach Chájim *Hilchajsz Peszach*, Jajre Déo *Taarúvesz*. Szorgalmas böcherek azonnal jelezzék jövetelüket. Fisch Viktor főrabbi, Nyiradony.

FIATALOS! TERMÉSZETES!
PARÓKÁK

POCK

egyike a legjobb hajmunkásoknak
POCK KÁROLY, parókaspecialista.
Budapest, VI., Andrassy-út 19.

מודעה רבה לאורייתא

שישינה הרמה של בניק אומיר ההיג' ראנדקיק וואישצען שלישיא תפתח כדרכו בריה חשון הבעיל עם המענוח כנית הדש בתכלית ההידור והויפובמחור נמוך. השיעורין שיעור משש מס' יבמות, שיעור עיון סניי דעדלית ריש יבמות, שיעור טפל יומא פרק י' תניך ישעי' משניות קדשים, יוד' הל' תערוכה, אויה הלי שבת, וכל מי שרוצה לחסות תחת על בניק אדמויר שלישיא יפנה אליו על תיו דלמטה וכל הקידם וזה.

Silberstein Dávid főrabbi, Vác.

ארטה' נשר

**Karmel Friedmann
Pensió Józsefné**

Budapest, Andrassy-út 43.
Telefon: 1-289-87.

Elsőrendű villamos és autóbussz-összeköttetés a város minden irányában.

Modern kényelemmel berendezett folyóvízes szobák, elsőrangú — kívánatra diétás — konyha.

Referencia:

Bpesti orth. rabbiság

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos:
GROSZBERG JENŐ

Klein S. nyomda, Bpest, VI. Lovag-u. 14
Telefon: 1-111-95.

אלבנעטיינע יידישע צייטונג

כ"ה

ZSIDÓ UJSÁG

AZ ORTHODOX ZSIDÓSÁG FÜGGETLEN HETILAPJA

Alapította:
Groszberg Lipót תל

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, VI., EÖTVÖS-UTCA 26/C.
Telefon: 1-238-08. Csekkzámla: 60.791
Égész évre 20 pengő. Külföldre P 25

Szerkeszti:
Groszberg Jenő

Néhány komoly szó
az orthodoxiához

Az elmúlt napok igen nehéz próbára tették a hazai zsidóságot. Eddig nem tapasztalt élességgel rohmozták meg ellenségei. Kezdvé a titkos rádió galád hazugságán és folytatva a rejtett célokra történő pénzgyűjtés ostoba meséjén: a legféltlenebb uszítást rendezték ellene. A titkos rádió vádját a kormány hivatalos hirszolgálat a „Magyar Távirati Iroda” is megcáfolta; a rejtélyes gyűjtés alap nélküli gyanuját maga a támadást intéző „Uj Magyarság” is lojálisan elejtette, amidőn a Központi Iroda nyilatkozatához fűzött megjegyzésében elismerte hogy: a rabbikar — általa szösz szerint közzétett — *Pidjon Nefes* kiáltványának „célja így tisztázódott.”

A nagy megrohanás ideje alatt az orthodox zsidóság mindenütt megőrizte nyugalmát. Ez is kötelességünk. Nyugalom és fegyelmeztség. Mindenki a maga polgári munkája után járjon és ne fűzzön megjegyzést az eseményekhez. Legyünk egységesek a ránk váró nagy feladatok kivívásában. Egyetértésre, összetartásra, közös erőfeszítésre van szükség, hogy hazánk sorsdöntő napjaiban hazafias kötelességünk maximumát nyujthassuk.

Az orthodoxia konstruktív hűsége és engedelmessége amugyis közismert. Hazafias kötelességérzete a vallástörvények idevonatkozó parancsai folytán még fokozottabban nyilvánul meg. Mindenki előtt ez lebegjen.

Az orthodox zsidóság minden magatartása komoly és méltóságteljes legyen. Viselkedjék elnézéssel és megbocsájtással egyes hiányosságokkal szemben. Ne sérelmezzen. Ne panaszoljon. És nagyon vigyázzon arra, hogy a sérelemre és panaszra okot ne szolgáltatson. Még az ürügyeltéstől is óvakodjék. Ilyen időkben a látszat is sok veszélyt rejt.

Tehát fokozottan vigyázzunk cselekedeteinkre és szavainkra!

Ezt kívánják tőlünk.

Kritikai megjegyzést ne tegyünk. Ne essünk áldozatul a tömeges hangulatának. A kereskedő szolgáltassa ki az árut az utolsó darabig. Csak rendes polgári hasznot számítson. Tudjuk, hogy kereskedőink kilenevenkilenc százalékka így is cselekszik, de fontos, hogy egyetlen kivétel se legyen. Mert hiszen egyetlenegy megtévedt, vagy vétkező bűnéért: a hitestvérek egyetemet dönthetjük veszélybe és bajba.

Minden egyes hitestvérünkre a felelősség százszoros sulya nehezedik most.

Komoly, megfontolt, nyugodt magatartással érezzük át és gyakoroljuk ezt a felelősséget.

*

Az internáltak ügyében az Országos Irodák intervenciójára soronkívüli sürgősséggel döntenek. A rituális ellátásról is gondoskodás történt.

Ingyenes jogsegély is biztosított a szegények számára.

Minden megtörtént nehéz helyzetük jogszerű enyhítésére.

*

A *Pidjon Nefes* akcióban az „Uj Magyarság” néma tüntetést lát a zsidótörvény ellen. Egyben kifogásolja, hogy csak általánosságban jelöltetett meg benne a cél a következőkben: „A *Pidjon Nefes* akció anyagi eredménye kizárólag azoknak a sulyos aktuális problémáknak megoldását fogja szolgálni, amelyeket vidéken és a fővárosban egyaránt a mai viszonyok idéztek fel a hazai orthodox zsidóság életkörülményeiben.” Természetes, hogyha részletezték volna főbbijaink azokat a szükségleteket amelyek hazánkban a zsidótörvény meghozatalával merültek fel, mint például az átképzés, existencialapítás, ifjúságunk elhelyezése, stb.: úgy bizonyára az lett volna a baj, hogy nem néma, hanem nyílt tüntetés történt a zsidótörvény ellen. De mi tudjuk, hogy ellenségeink mindig fognak kifogásolnivalót találni magatartásunkban.

*

Egyébként itt a Rabbikar vallási rendelkezéséről volt szó, amelyet a híveknek templomi hitgyakorlatként kellett végrehajtaniok. A *Pidjon Nefes* az idevonatkozó vallási hagyományok szerint elválaszthatatlanul együttjár anyagi áldozathozatallal, így tehát itt nem gyűjtés történt, hanem templomi vallási cselekedet, amely a vallásszabadságkört keretebe esik. Ezt a felhívás ismételt és világosan kiemeli. A templomi adakozások a 172.000-1936. B. M. számú körrendelet szerint egyébként is engedélymentesek.

*

Szíveljük meg fentebbi intelmeket és bizzunk a Mindenhatóban, szeretett hazánk fenkölt vezetőiben és Magyarország feltámadásában.

A Felvidék magyarságának felsegítésére

A hitközségeket az Országos Irodák még a „Magyar a magyarért” akció megindítása előtt felhívták az inséges felvidéki magyar testvérek segítézésére. A f. hó 13.-án a napilapokban közölt felhívást alább szövegezték: Itt csak újból figyelmeztetünk a nemesség nagy ügy fontosságára és komoly horderejére.

A felhívás így szól:

A Magyarországi Izraeliták Országos Irodája és az Orthodox Izraelita Központi Iroda a felhívással fordul az ország valamennyi izraelita hitközségéhez, hogy a Felvidék ősi magyar területeinek visszacsatolásán érzett hazafias

örömeiket juttassák áldozatos szeretettel kifejezésre hozzánk visszakerülő magyar testvéreink iránt, akiket a leltő idegen uralom vagyonukban és létalapjukban súlyosan megkárosított.

Az izraelita országos irodák arra kéri a magyar izraelita hitközségeket, segítsék meg az idegen uralom által súlyos helyzetbe juttatott e most velünk újból egyesülő testvéreinket

felekezeti különbség nélkül és ajánlják fel e célra hazafias adományokat,

hogy tetteikben érezhesse a Felvidék felszabaduló magyarsága a feljülő testvéri kötelék áldó melegét.

Felvidéki hitközségek

Az egész világ feszülten lesi és élénk érdeklődéssel kíséri azokat a tárgyalásokat, amelyeket Magyarország most a csehokkal folytat a Magyarországnak visszaadandó területekről. A tárgyalások folyamán olyan városok, illetőleg hitközségek nevei bukkannak fel, amelyek nemcsak történelmi emlékeket ébresztenek minden magyar szívében, hanem mélabus figyelmeztetést jelentenek minden zsidó részére. Ezeknek a városoknak nevei eszünkbe juttatják milyen jobb sorunk volt, amikor még a szóbanforgó helyeken levő hitközség a magyar hitközségek sorában foglalt helyet. Reméljük, hogy visszacsatolásuk a jobb jövőnek biztató jele.

Komárom egyike a legrégebb hitközségeknél. 1264-ben IV. Béla király, aki a tatárjárás után romjaiban heverő ország gazdasági helyzetének megjavítására külföldi zsidókat hívott be és oly szabadságlevelet adott az egész akkori magyar zsidóságnak, amely évszázadokig szilárd alapot képezett az állam-berendezésére és amely lehetővé tette az ország gazdasági fejlődésére való beilleszkedését, Komárom városát zálogba adja egy Henuk nevű zsidó grófnak. (Ez a grófi cím akkoriban még nem jelentett arisztokrátiát fokozatot, hanem azt jelölte, hogy az illető az államkincstár adóbehajtásának szolgálatában áll, esetleg bérel bizonyos adót.) Feltehető, hogy a hitközség századokon át fennállott, de erre vonat-

kozálag írásbeli dokumentum nem maradt, mert 1848-ban egy tűzvész megsemmisítette a hitközség egész irattárát. A komáromi hitközség az 1869-i kongresszus után neolog alapon szervezkedett és a háború végéig dr. Schnitzler Ármin volt a rabbija, aki Hunfalván született és a hunfalvi hitközség életéről, a hunfalvi jesiváról igen tanulságos részleteket közölt „Jüdische Kulturskizzen” címen megjelent visszaemlékezéseiben. A most már tekintélyes orth. hitközség főrabiját ezelőtt Deutscher Mózes jelenlegi szabadkai főrabbi volt, ma Lefkoviits főrabbi a hitközség jeles lelki vezetője.

Dunaszerdahelyen már 1774-ben 121 családfő lakott. A XIX. század első felében R. Dovid Deutsch és R. Jehüdo Aszód nevei tették híressé. A mostani dunaszerdahelyi főrabbi atyja: R. Lévy Weinberger közismert éleselméjű gaon volt. A vallásosságáról ismert hitközségben dúló többéves viszálykodás békezés kiegyenlítését jelentette az, hogy a hitközség keretén belül az „Adasz Jiszroel” megválasztotta főrabbinak Katz Antalt.

Galánta is teljesen orthodox jellegű. Specialitása az, hogy még a magyar időkben eredőleg két önálló orthodox hitközség fennáll ugyanegy közigazgatási területen.

Az utóbb említett hitközségeknél jóval régebb Munkács, ahol a gróf Schönborn-család már a XVIII. század eleje

óta megengedte a zsidók letelepedését. 1828-ban kezdte itt működését R. Czvi Hirsch Elimelech Spira és nagy hírű lezszármazottai mindmáig vezetik a hitközséget.

Körülbelül ép ilyen idős Ungvár hitközsége is. A XIX. század ötvenes éveiben már ott találjuk R. Méir Eisenstادت, a hetvenes és nyolcvanas években R. Chájim Hirsch Mannheimert, majd később R. Előzor Löw és R. Avrohom Joszeff Grünwald főrabbi a huzsti gaon (Arügasz Habajszem) fia fejlesztették a hitközséget, melynek hírnevét öregbítette egykori dájónja R. Slojmo Ganzfried a közkedveltségnek örvendő „Kiczür Sülichon Örüch” szerzője. Jelenleg Kohn főrabbi vezeti a hitközséget a szigorú konzervatívizmus útjain, Ungváron jelentéktelen nem-orthodox hitközség is fennáll.

Beregszász hitközségét egykori főrabija, a „Kajl Arjeh” tette híressé, majd R. Slojmo Schreiber a Kszáv Szajfér fia működött a főrabibiszékben nagy tekintélynek örvendő. Jelenleg a hitközség két részre van osztva.

Igen helyes orthodox hitközsége van Nagyszőlősnek, ahol R. Smelke Szőlőser, a „Czrajr Hachájim” lángelméjű szerzője működött. Jelenleg a gaon méltó unokája, Klein főrabbi a hitközség lelkipásztora.

Érsekújvár aránylag fiatal hitközség, csak a XIX. század első negyedében születtek be a környékből egyes kereskedők, akik azután fölrendítették a város gazdasági helyzetét. A 70-es évek elején a neolog irányzat kerekedett felül, az új tempiómat úgy építették, hogy az emelvényt (blemer) a hagyományval való ellentétben nem a középén helyezték el, ennek és más hasonló akcióknak következményeképpen az akkori híres nagysúranyi főrabbinak, R. Feivel Flautnak, a Chaszam Szajfér tanítványának buzdítására kivált egy törvényhü frakció, amelynek legjelesebb lelki vezetője a 43 év óta működő Tiegermann főrabbi.

A komáromi tárgyalások első eredménye gyanánt a magyar zsidóság körében szeretettel kell üdvözölnünk Ipoly-ság városát, amely visszakerült Magyarországhoz. Ipoly-ság zsidó hitközsége aránylag fiatal. Csak 1850 körül keletkezhetett és mostanáig Hont megyének legnagyobb hitközsége. A kongresszus idején statusquo alapra helyezkedett, híres rabbija Groszmann Gyula, a „Minchasz Jehüdo” szerzője volt 58 éven keresztül, míg az 1876-ban keletkezett orthodox hitközségnek köztisztvisletben állott főrabbijaként R. Jajchonon Weisz működött a legutóbbi hónapokig, amikor 91 évesen elhunyt és a rabbi-széket a hitközség fiatal, agilis dájónja Weisz rabbi foglalta el.

POCK - parókák
Fiatalosak, természetesen
POCK egyike a legjobb hajmunkásoknak
POCK KÁROLY, parókaspecialista
Budapest, VI., Andrassy-út 19.

Béke, szeretet és igazság!

Mostanában alig van idegrombolóbb, mint a régebben Berlinben kiadott, majd Prágába költözött és most Párisban megjelenő „Zsidó Távirati Iroda” (ITA) híreit olvasni. Pedig a hírszolgáltatás nagyon óvatossá, látszik, hogy olvasóit felesleges izgalommal nem akarja terhelni. Tendenciózus összeállítás a híreknek távol áll tőle. Ha a világ bármilyen országában, akármilyen jelentéktelen esemény történik, aminek zsidó vonatkozásban bármilyen örömdetes vagy biztató jellege van, azt részletesen közli. És mégis, a mai viszonyok mellett állandóan borzasztó dolgokat kell közölnie. A sorokból kír az a panasz, amelyet Kasszandrának, aki olyan szerencsétlen, hogy csak nyomoruságról, szenvedésről tud beszélni, ajkaira adott Schiller Friedrich. Legutóbbi számában ez a könyvatos objektivitással közli azokat a híreket, amelyek hozzá a szüdtaterületen megmaradt és onnan elmenekült zsidók helyzetéről befutottak.

Különösen megrendítő és tragikus az úgynevezett „ötödik zónában” pld. Lundenburgban és Nikolsburgban levő zsidóknak a sorsa. A müncheni értekezleten tudvalevőleg azt határozták, hogy ezen a területen népszavazás lesz. Azután hirtelenlül derült égből való villámcsapásként jött a hír a népszavazás nélküli megállásról. Nem volt idő menekülni.

Az új német területeken megmaradt zsidókkal most sajnos ugyanaz történik, mint Ausztriában az Anschlusst követő időkben: az üzleteket lefoglalják, a gazdaságokat letartóztatják, a többieket lealázzák, pflasztert tisztítanak velük.

Ami viszont az idejében elmenekült zsidókat illeti: a cseh kormány ezeket „idegeneknek” tekinti, számos menekült visszatoloncoltatik; ez ügyben egyébként intervenció van folyamatban. Jóllehet, a müncheni egyezmény opció-jogot biztosított a meghódított német terület lakosai számára, a dolog még sincs tisztázva, mert azt vitatják, hogy zsidókat nem illetné meg ez a jog...

Kimondhatatlan szenvedésekről van itt szó. Hogyan lehet mindezt elviselni? Csak úgy, hogy mindenki vallási alapon igyekszik a belső világát felépíteni az igazság és béke eszméihez való törhetetlen ragaszkodásban.

Még sohasem éreztük annak a régi midrasi legendának az igazságát, amely az emberiség teremtéséről szól, úgy mint most.

Mielőtt a Mindenható — mondja a midras — meg akarta teremteni az embert, tanácskozott erről az ó királyi udvartartásának angyalaival. A Szeretet

(illetőleg a mai kor nyelvén szólva: szociális tevékenység) azt mondta: Létesüljön, mert szociális téren igyekszik majd ténykedni, Erre felszólt az Igazság angyala és azt mondta: „Ne teremtesék meg az ember, mert megtölti majd az egész világot hazugsággal.” A Jog angyala azt mondta: „Hadd legyen megeremtelve, mert törvényeket fog alkotni és törvények szerint fogja berendezni a világot.” Ezzel ellentétben azt hangoztatta a Béke angyala: „Nem érdemli meg az életet, mert csupa háborút és öldöklést hoz az ember a földre.” Így tehát két párt ütközött össze: a szeretet és a jog szerint az ember megérdemli a megteremtését, az igazság és a béke véleménye szerint méltatlan a létezésre, mert csak szenvedést és fájdalomt fog hozni. Erre az I'ten — mondja tovább a midras elbeszélése — fogta az igazságot és ledobta az égből a földre és így a mennyi tanácskozásban többségbe kerültek az ember megteremtése mellett felsorakozó vélemények.

A midras elbeszélése sokféle kérdést vet föl. Az első az: miért nem a békét dobta a földre a Mindenható, így is létrejött volna a többség az ember mellett? De a midras azt akarja ezzel mondani: „Ha nincs igazság, akkor a béke nem sokat nyom a latba.” Mi nekünk is azt kell vallanunk, hogy nem béke az, mely a polgárok egy részének leigazásával jár. Ez a béke nem felel meg az emberi társadalom igazi céljának, ez lehet a temetőnek a békéje, a fegyháznak a békéje, de nem az élő társadalomnak a békéje. És a midras azt is tanítja: „Ha nincs igazság, akkor az úgynevezett szociális gondozás értéktelen,” mert csak abból áll, hogy amit a hatalom az egyiktől kipréselt és elvett, azt odaadja a másiknak és ilyen viszonyok mellett a jog értéktelen, mert oly törvényeket produkál, amelyek az időleges szempontoknak alárendelik az igazság örök esz-

mjét, mert akkor a társadalmi rend nem azon az egyedüli igazságos elven alapul, hogy „amit magadnak nem kívánsz, azt ne tedd másnak”...

De a midras reményt nyújt nekünk: „Ha megvan a béke, akkor van rá remény, hogy a letipott igazság kitör és eget kér.” Legelőször békére van szükség. I'ten az embert megeremtette, de csak úgy teremtette meg, hogy az igazság nem volt ott és így az emberiségnek csak az a célja lehet, hogy a szeretet (szociális gondozás), a jog és a béke útján elérjen az igazsághoz.

Európaszerte vágyódnak a béke után, egyes népek hirdetik az igazság ígését, meggyőződésünk vigasztal és reményünk, hogy csak az ország minden becsületese lakosára kiterjedő béke és általános igazság lehetséges, amint ezt a 85. zsoltár oly szívhez szólóan írja le: „Cheszed veemesz nigósü... — szeretet és igazság találkozik, jog és béke egyesülnek, az igazság a földből kisarjadzik... az Örökkévaló adja a jót és hazánk ontja áldását.”

A s'chitó Lengyelországban, Romániában és — Olaszországban. Míg az első két országban teljesen eljuttették a tervbevert s'chitó-tilalmat, addig Olaszországban a zsidóellenes rendelkezések során a s'chitó is eltiltották. Az olasz lapok kifejtették ezzel kapcsolatban, hogy „a zsidók ezentalt érték be olyan hussal, melyet más olasz is eszik”, elfelejtették azonban, hogy itt vallási tilalomról van szó, amiért például Budapestben a s'chitó-tilalom évi egymillió kg.-nyi fogyasztáskiesést jelent, amint ezt legutóbb a főváros közéleti és igazságtalan közgyűlésén megállapították.

Dr. Klein berlini rabbi Londonban. A magyar származású dr. Klein Herman berlini orth. főrabbi elhagyta régi működési helyét és egyelőre Londonba költözött.

SALGÓ-karamella vezet

belőle enni élvezet. Csak egyszer kóstolja meg! Az egyedüli orth. kóser tej-karamella. Darabja 2 fillér. Mindenütt kapható.

SALGÓ

London!

Otthon

gyermekeknek 13 évtől és diákoknak. Vezető: M. MUNK. Előkészítés a londoni nyilvános iskolákba való belépésre. ORTHODOX NEVELÉS. Modern ház, mindennemű komforttal, nagy kerttel. Legjobb referenciák. Telefon: Hampstead 1001. Kaszusz-referencia: Dr. E. Munk és Dr. Schönfeld londoni orth. rabbi. Cím: MAX MUNK, 3. PARSIFAL ROAD, HAMPSTEAD, LONDON, N. W. 6.

A hejőcsabai főrabbi ויקייל

Iszru Chag napján mély gyász érte a hazai orthodoxiát, Rabbi Beczalél Groszmann, a hejőcsabai orth. hitközség érdekeiben megöszült, neves főrabbija váratlanul visszaadta lelkét Teremtőjének.

A Megdicsőült egyike volt az ország legnagyobb Tóra-kapacitásainak és szinte kitűnt csodálatos szerénységével; a nyilvánosság előtt nem szerepelt, ő kizárólag a „halacha négy fője” között élte le napjait, mint az a férfit, aki már mesterei: Lőw Lázár sátorlajauhelyi és a Sévet Szajfér pozsonyi gaonok jesiváin egész kivételesen tűnt ki éleselmjűségével és b'kiűzéssel. Az orth. országos képviselőiség tagja volt.

A hejőcsabai rabbiszék, melyet 39 éven keresztül töltött be, régebben az ország nevesebb rabbistallumjai közé tartozott. R. Efrájim Csaba, R. Smúél Rosenberg a későbbi hunfalvi caddik, R. Jákávj Güns a későbbi böszörményi gaon — valamint a jelenlegi szilágysomlyói főrabbi síto — működtek előzőleg a hitközségben és jelzik annak klasszicitását.

A hejőcsabai gaon, aki az ujhelyi és pozsonyi mesterétől, valamint a hunfalvi gaontól z. c. 1. nyerte el rabbiképesítését, 19 éves korában nősült Torná-

ról, ahol apósa Guttmann z. c. 1. házában 14 éven keresztül teljesen a Tórának élt. Ezután választották meg Hejőcsabán. Hetvenkétéves korát ért el.

Tisri 26-án pénteken lefolyt temetésén a hatóság és a többi egyházak is képviseltették magukat. A környékről rengetegen adták meg az utolsó tisztelést a népszerű lelképásztornak, mintegy 20 főrabbi volt jelen. Heszpedet tartották: Müller Lajos dájon (Sopron), Stein Benő rabbi (Hejőcsaba) vejei, Teitelbaum putnokai, Grünfeld sajtószentpéteri, Donath ónodi, Stein diósgyőri főrabbi, Neufeld és Ehrenfeld miskolci rabbik. Mindannyian bátran kiemelhetők, hogy „B'czalél... ószo és kol aser czívuv Hasém esz Majse — R. B'czalél Groszmann hűen követte mindazt, amit az Örökkévaló parancsolt Majsenak.” És a megdicsőült, akire életében is alkalmazni lehetett a bibliai Beczalétra vonatkozó szavát a bölcsenek: „B'czél K'él hojiszjo — I'ten árnyékában voltál”, még a szent Sabbosz beállta előtt bevonult az i'teni Sechina védőoszárnyai alá, hogy ott mélicz jajszer legyen az egész zsidóságnak ezekben a nehéz időkben. Zecher caddik livróchó.

ה נ צ ב ה

A Talmud mesterei

— Rabbi Jajchonon —

(Folytatás a mult számból.)

Az ujságok most közölték, hogy egy arab rablóbanda éjjel bejutott Tiberiás (Tvarjó) szentföldi városba és ott 21 zsidó embert megölt, közöttük 10 apró gyermeket. A palesztinai zsidó anyák erre sürgőnyt menesztettek az angol királynőhöz és arra kérték őt, mint anyát, hogy járjon közbe ezeknek a borsalmaknak megszüntetéséhez. Ez a tiberiási eset a mélypontját jelzi a palesztinai terrornak, az angol kormány most minden előkészületet megtett a rendcsináláshoz.

Ezek az események élénk világitásba helyezik Rabbi Jajchononnak egyik mondatát, Rajshasónó 31. lapján. Arról szól, hogy a Szanhedrinnek a második Szentély elpusztulása utáni üldözések következtében tízszer kellett székhelyét változtatnia. Jeruzsálemből Javnébe, onnan Usó városába, amíg végül elérkezett Tiberiásba, amely a legmélyebben fekszik és jelképe a zsidóság lealázzottságának, amire Jesájó próféta (29. fej.) is céloz: „Le leszel alázza és mélységből fogsz beszélni”. De innen, ebből a városból fog kiindulni a megváltás és erre céloz a próféta: „Hiszdani méofor, künni — rázd le magadról a port, emelkedj!”.

(Jesájó 52.)

Keleten a bösz ellenség kegyetlensége a fák kiirtásában nyilatkozik. Ezért tiltja el a Tóra a gyümölcsfák kiirtását háború alkalmával. A mai arab terroristák vandálistusa most is fák kiirtásában tombolja ki magát. Ez Rabbi Jajchonon idejében is lehetett, mert Jesájó 41. fejezetével kapcsolatban („Etén bamidbor erez siivo — adok az elpusztított helyre cédrust és akácot”) azt hirdeti:

— Minden akácfát, amelyet a pogányok Jeromboltak Jeruzsálemben, az Örökkévaló visszafogja téríteni.

Ez Rajshasónó 23. lapján található és ugyanott van R. Jajchonon egy másik elmélkedése, a zsidóság üldözöttségéről:

— Jaj a véröntő pogányoknak, akik annyi vértanuságot okoznak. Mert I'ten azt igéri (Jesájó 60), hogy „az elvesztett réz helyébe majd aranyat juttat, az elvesztett vas helyébe ezüstöt”, de a kivégzett Rabbi Akiba és hős vértanu társai helyébe mit adhatnak nekünk a pogányok? Erre alkalmazható az íge: „V'nikészi, dómom laj nikészi — ha megbocsájtának is, de kiontott vért nem fogok büntetlenül hagyni”. (Jóél 4.)

Rendkívül sok mondása foglaltatik a különböző Midrasokban. Ezek a tanítások azt mutatják, hogy a zsidóság helyzete

akkor is nagyon nehéz volt és a szenvedéseket úgy állítja be, mint a megváltás előjelét. Mintha a mai idők jellegzetes, amikor a messiási időről mondja:

— *A tudósok száma kicsiny lesz, a megmaradottak szemei félelemből és nyomorúságból epekedni fognak, bajok sokasága jön a zsidó közösségre, kegyetlen intézkedések állandóan megújulnak, még az egyik fennáll és jön már közvetlen utána a másik.* (Szanhedrin 97.)

Mindez I'ten igazságos büntetése, amely majd rásújt az üldözőkre. „Az Örökkévaló nagy Cionban s felemelkedik a népek felett”. A 99 szoltár e szavait így írja körül:

— I'ten szigorú ítéletet hajtott végre és saját szentélyét nem kimélte. Ebből következtethetsz, milyen szigorú ítéletet fog majd tartani azokon a kegyetlen népeken, amelyek előidéztek szentélyének pusztulását.

A mai időkben is szólnak hozzánk közvetkező tanításai:

— I'ten színe elé kerülnek ítélet napján, úgy a jámborok, mint a gonoszok. A gonoszok előtt fel fog tűnni I'ten dicsősége és mondani fogják neki: „Jöjjetek ide és lássátok, hogy kitől pártoltatok el és ki az, aki most titeket meg fog büntetni.” A jámboroknak is feltűnik az i'teni dicsőség és feléjük hangzik: „Jöjjetek és nézzétek annak a dicsőségét, akinek szolgáltatok és nektek jutalmat ad.

— Ha I'ten ítélkezik és a jámborok az édenbe kerülnek, a gonoszok a gébinomba jutnak, akkor az utóbbiak azt fogják mondani, hogy az ítélet nem igazságos, nem érdemelték meg. Erre I'ten mondja: Nem akartam a ti bűneiteknek sorozatát kihirdetni, most azonban, hogy így beszéltek, hogy így letagadtok mindent, hadd kerüljön a ti bűneitek sorozata felolvasásra. Erre azután önmaguk is belátják, hogy megérdemlik büntetésüket.

— A királynak két fia volt. Megharagudott az elsőre, megfenyítette, száműzte őt palotájából és így szólt: jaj „neki”, hogy az eddigi szerencsés helyzetéből száműzve lett. De amikor a másik fiát is száműzni kellett, szólt: jaj „nekem” én magam vagyok az, akinek nevelése nem sikerült. Így van Izráellel is. Amidőn a tíz törzs száműzetésbe ment, mondotta I'ten: „Jaj nekik”, de amikor a még megmaradt két törzs fölött is el kellett rendelni az exiliomot, akkor, ha szabad ilyesmit mondani — *önmagát*, tanát siratta, mert a nagy zsidóüldözöttség közben az i'teni eszme sárba taposattik.

Azt a történeti igazságot és a zsidó optimizmusnak alapvető gondolatát, hogy a Szentély elpusztulása után a zsidó család ház vallásossága adja meg a zsidóság erejét, úgy fejezi ki: „amíg a Szentély fennállott, az oltár szerzett engesztelést, most azonban az ember asztala szerzi a bünbocsánatot”. (Bróchajsz 55.)

Dr. Fürst Aladár: Két hitközség

Az utóbbi hónapokban alkalmam volt két vallásos hitközségben hosszabb ideig tartózkodni. A Hegyalja vidékének híres régi központja az egyik, a másik a Dunántúl újabb eredetű, de szépen fejlődő, bár elszigetelt kehilla. Pásztfos magaslato emelkedik ott a közel kétszázésszentes, monumentális templom, itt a lankákon elnyuló helységnek szintén legmagasabb pontján épült a széles lépcsőkön megközelíthető I'tenháza. Mintha mondanák: szerény, földi hajlékaink közt I'ten a fenség, a dicsőség. Színmagyar falu mindakettő, az ifjabb nemzedék alig tőri már a német nyelvet; mikor egy izben idegen suhancok horogkeresztet rajzoltak a falakra, sem keresztények, sem zsidók nem ismerték ezt a jelet. Viszont a zsidó hős halottak nevét amott a vásártéri szobron örökítették meg, emitt a templom előcsarnokának falába vannak vésvé. Szin-orthodox mindakettő: nem-rituális háztartásnak, szombaton nyílt üzletnek, dolgozó műhelynek híret sem ismerik a két községben, melyeknek lakossága szerényebb-gazdagabb keretben jesivákat tart fenn, a Talmud traktatusait is évente „kiosztja” tagjai között...

*

Mégis mintha két különböző világban, légkörben éltem volna ott és itt. Mintha annak az elméletekből és észleletekből felépített párhuzamnak — melyet általában „Oberland” és „Unterland” zsidósága között huznak — e két helyen megtaláltam volna konkrét, tapasztalati iskolapéldáját. Nemesak külső viseletben, habitusban, beszéd- és életmódban, hanem a lelki élet struktúráját, érzelmi, hitbéli beállítottságát illetőleg is. Amott a *chadiszikus világ- és életszemlélet* uralodik el a szegényebb sorban tengődő tömegek lelkén, mely a sorsba való belenyugvást, a kölcsönös felebaráti felsegítést és mindenkifölött a Mindenhatóban való feltétlen bizalmat és hitet plántálja be hívei öntudatába. A vallásos cselekedetekben ők hangsúlyozottan a „szívet” kívánják megítéltetni. A nyugati szellem képviselő Tuladunán kizárólag a paragrafusokba foglalt törvény az úr. Ennek a zsidóságnak kevés a misztikus hívője, annál több az egyszerű, becsület, „balbósz”-a, a hitközségek derékhada, aki híven teljesíti kötelességét I'tennel szemben ép úgy, mint közössége embertársai iránt.

*

Persze eszem ágában sincs, hogy a két község vallásosságáról, zsidóság szempontjából való értékéről mondjak egyebet ítéletet: ezek „*nisztorajsz*”, benső ügyek, emberileg ellenőrizhetetlen valók

és értékek. Ellenben „*haniglajsz*”, ami szemmel látható: életük, i'tentiszteletük módjáról hadd mondjak el egyet-mást. Zsidó község nem lehet más, mint szociális testület, ahol az emberszeretet tettel gyakorolják. Épen ottjártamban vitték keresztül a dunántúli helységben minociózus lelkiismeretességgel, lelki meghatódottsággal a *Pidjon Nefes* gyűjtését, szertartását; máskor is kitesznek magukért, valahányszor közügyről, országos mozaalomról van szó. Helyi szegény pedig nincsen: a mincstelenekről a község és a hitközség gondoskodik — szeretettel. Magam voltam tanuja annak, mikor az egyik öreg „nap-evőt” soros gazdája bőjt után kocsin vitette haza a templomból; ő maga gyalog ment. A Hegyalján tán kevésbé fejlett a „közösség érzete”, az összzsidóság problémái iránti érdeklődés; viszont amit ott napról-napra elestt testvérekért, országjáró vándorokért szívvel-lélekkel, testi szolgáltatásokban, nemcsak *aszár* ajándékban — hanem minél, az minden elismerést és bámulatot megérdemel.

Lényegesen eltér egymástól a kétféle i'tentisztelet. Amott a hatalmas templombszoborban a „stenderek” legnagyobb része körszékhöz van szó, a fanatikus javítók, talmudi ismeretekben mindenképpen jártasabbak, mindegyikük a maga pátriájának *minhogját* hozván magával. Azóta felbomlott az egység, a rend. Perpatvarok voltak napirenden, személyes és elvi kérdések vetődtek fel, a tekintély szavát lebecsülték és a legjobb szomszédok, családai és üzleti barátok egyszerre csak azon vették észre magukat, hogy két párthoz tartoznak, vagy a bennszülöttek konzervatív rendjéhez, vagy a „*morénük*” forradalmian viselkedő csoportjához, kik maguk közt chósizidoknak is mondják magukat. Éveken keresztül húzódt a harc, mely legérdekesebben, legélvezetesebben a minden évben megjelenő „*Purimujság*”-ban tükröződött, néhány, folklorisztikus szempontból tán tanulságos számát elhozta a Zsidó Múzeum részére. A tréfáknak, bohóságoknak a morénük voltak kedvenctárgyai, de szerző alanyai is. Végre megismétlődött az 1868-as kongresszus esete kicsinyben: a „szakállasok” különváltak, hitközségi engedéllyel külön helyiségbe költöztek, magukkal vitték a helybeli kis-és nagy jesiva növendékeit, szép szaporában saját családtagjaikat is és most ott kényük-kedvük szerint imádkoznak, tanulnak és táncolják a belzi chósizidokat megszügyenítő *Lechó dajdi*-jukat. — Az ifjú rabbi pedig felette áll a pártoknak és veleszületett diplomáciával megfelel és imponál mindkétfele hívének.

Afrikai zsidó letelepülés

Évek óta csinál propagandát egy gróf Coudenhove publicista annak az eszmének, hogy a kulturerberiség bajait úgy kellene gyógyítani, hogy Európa összes államait egy nagy közösségbe foglalják össze. Ő ezt a tervet páneurópaizmusnak mondja. Mivelhogy a mai időkben az európai államok között a legsúlyosabb feszültség és gyűlölködés uralkodik, maga is belátja, hogy terve csak fantázia s ezért egy új propagandát kezdett meg, amelynek célja az európai zsidóság problémájának megoldása. Fejtegetést ír a *World Review* angol lapban, amelyben rámutat arra, hogy Rhodesia délafrikai terület, amely háromszor akkora, mint egész Anglia, igen alkalmas volna zsidó letelepülésre, mert ezen az óriási területen csak 10.000 európai és másfél millió néger lakik. Az ország igen gazdag, az éghajlat is elviselhető szerinte a fehér fajú ember részére, de nem remélhető, hogy európaiak nagyobb számban letelepedjenek, amíg van elég

helyük Canadában, Ausztráliában, vagy amíg oly területek, mint Délafrika, Új-Zeeland nyitva állnak előttük. Egy nagyarányú zsidó gyarmatosítás — írja a gróf — ezt a területet visszaadná nemcsak az angol gazdasági életnek, hanem a fehér fajnak is. A zsidó telepések Palessztinában megmutatták, hogy képesek a sivatagból termőföldet varázsolni és éppen ezért ez a terület megfelelő ilyen nagy telepítésre, amely óriási tökéket igényel, de époly nagy összegekre van szükség, hogy a zsidó menekültek kisebb csoportjait elhelyezzék nagy nehézséggel egyes országok területén. Az is fontos mozzanat, hogy a zsidó egyéneknek minden más országban való letelepítése, amely ország telteve van lakossággal, magában foglalja egy új zsidó-kérdés csiráját és megrázkódtatások alkalmából ismét felújulnak a régi bajok.

Ez a terv — mondja Coudenhove — régi. Anglia már 1903-ban ajánlotta zsidó letelepülésre ezt a területet, amikor a mai angol miniszterelnöknek az apja volt a kormány elnöke. Akkoriban elejtették a tervet. A zsidók maguk ejtették el. A zsidóság helyzete ugyanis nem volt olyan rossz, mint most, nem hit-

ték, hogy valamikor a civilizált világon kívül kell keresni menedéket. A k küldött szakértői bizottság nem találta elégsé alkalmasnak a területet erre a célra. De azóta három évtized múlt el, sok tapasztalattal és küzdelemmel. Most talán újra föl lehet újítani és a megvalósulás felé segíteni a régi tervet.

*

Ebben a fejtegetésben felüő, hogy a gróf-publicista rámutat arra, hogy a civilizált országokban való tömeges zsidó letelepülés tulajdonképpen újabb nehézségek kiindulási pontja lehet. Orthodox zsidó szempontból ez az elgondolás annyiban figyelemreméltó, hogy az egyénekénti bevándorlás olyan területekre, ahol nincs hitközség, tulajdonképpen azt jelenti, hogy ez az egyén elveszteti a közösség számára. Most is az olvasható a külföldi zsidó lapokban, hogy Ausztráliában és Dél-Amerika túlnyomó részében vallásos zsidó számára lehetetlen a letelepülés.

A karcuság tílka

EHRENTÁLNÉ (Geczovits Renée)

fűzőszalon, Dohány-u. 39.

Telefon: 140—264.

ELADÓ BRILLIÁNS ékszeréért nagy árat fizetek. Mindennemű ékszer, óra jutányosan beszerezhető: Streicher Béla, Teréz körút 31. Telefon: 310-379. Szombaton zárva.

Menyasszonyi ajándékok, óra és ékszerárak legmegfizetőbb vétel és eladási forrása GESTETNER IMRE, Újpest, Hajnal-u. 11. Budapesti telefon 495-119. Ékszertősdettag.

MODERN GYERMEKKOCSIK nagy választékban: Friedmann Lázár, Bpest, VIII., Dobozi-u. 7. Telefon: 135-571.

ELKÉSZÜLT EREDETI SZÖRMEDELLJEIM bemutatását elkezdtem.
PHILIP SZÜCS
Budapest, Szent István-körút 23.
Telefon: 125—028. Szombattartó cég.

Szimchasz-tórai zászló

—Sólem Alejchem rajza—

Kedves gyermekek, ma egy kisfiúról mesélek nektek, aki valamikor én voltam és egy zászrólól, hogy milyen nagy fáradtsággal szereztem a gyönyörűséges Szimchasz Tóra ünnepe. Szimchasz Tórákor egy zászlot bírti, egy igazi zászlot botot, a bot végén egy almával és az alman egy gyertyával — volt abban az időben vágyaimnak netovábbja.

A valóságban pedig rendkívül boldognak éreztem magam, ha időnként fekete kenyérrrel jóllaktam. Habár az egész család dolgozott nálunk mégis elképzelhetetlenül szegények voltunk; meghaldogult apám a mérsáros-imaházban volt templomszolga, drága, jó anyám igazi mestere még ma is a süítésnek és főzésnek, nővéreim pedig harisnyákat kötöttek. Beesütemre mondom, hogy ennek dacára sem tudtam mit jelent itenigazában jóllakni, azaz annyit enni, hogy azonnal ne legyen kedvem utána tovább enni. Képzelték most el, hogy hirtelen gaz-

dag lettem, megtaláltam Dárius kincsét, kerekem 22 kopek csörgött a zsebemben, ami egyedül és kizárólag enyém volt.

... Purimkor történt. Apám engem küldött el a mérsáros-imaház közönségéhez slachmóneszt széthordani. Régebben nővérem végezte ezt a munkát, de most apám úgy döntött, hogy én is elég vagyok már hozzá. Vettem tehát egy tálcát megraktam anyámsütötte finom mézeskalácsokkal és nekiindultam az útnak. Ennek eredménye volt azután a kincs, amiről előbb beszéltem, a büszke huszkopekos és a nadrágzsebemben szerényebben meghuzódó két darab egykopekos.

Az ünnepek eljöttek! Zászlot vásároltam magamnak, egy nagy, sárga kétoldalas zászlot. Az egyik oldalára két oroszlan volt rajzolva, nagyranjított szájjal és hosszan kinyújtott nyelvvel. Régies zsidó betűkkel állott a felirat: „Bachaczajczrajz v'kajl sajfor horiú lifné Hamelech Husém”. (Trombitákkal és kürtökkel üdvözlöljük az Urat). A másik oldalon Mózes és Aron ábrázolása látszott, képmásuk olyan pompás volt, mintha élnek: Mózes hatalmas szarvat viselt és Aron arany hajéket hordott

piros fűrtjeiben. Aron és Mózes között egy csomó zsidócska állott. A zsidócskák táncoltak és énekeltek: „Sizsü v'szimchü b'szimchasz tajror”. (Örüljétek és vigadozzatok a Tóra ünnepe!)

Miután a zászlot megszereztem, ráerősítettem egy botra, a bot végére piros almát szúrta, rátettem és meggyújtottam a gyertyát és boldogan, viláman elindultam a zsinagógába. Előre kitervettem magamnak, hogy milyen szép lesz amint a templomban az urigerekek mellett megállok majd csodaszép zászlotommal. Igen, a gyertyák égtek és az én zászlotom volt a legpirosabb, az én gyertyám a legszebb, az én almám a legrózsásabb, legnagyobb. A zsinagógában borzalmas hőség uralkodott. Az asszonyok a karzatok mögül előtódultak a tóratekeresek üdvözlésére. Most megkezdődött a tekeresekkel való körülvonulás. S a menet élén Reb Majlech a kántor haladt, mint valami igazi tábornagy, mögötte pedig a többi ajtatosok, Reb Majlech pedig megindító hangon kezdte: „Ajzér dalim hajsión” ...

Senkinek sem volt zászlója oly egyenes, oly magas, mint az enyémé. A gyer-

Hercegprimás és főrabbi

A napokban a Bodrogközben tartotta bérnakörütjét Serédi Jusztinián hercegprimás. Ez alkalommal Tolcsva községben is járt, ahol Kornitzer Akiba főrabbi vezetése alatt fogadta a zsidó hitközség tiszteletét. A kirünő magyar szónok hírében álló főrabbi keresetlen szavakkal üdvözölte a hercegprimást.

— „Főmagasságod — mondotta többek között — az egy igaz l'ten világosságának fényében eloszlatja a kétségbeesés nyomasztó felhőt, és a megtört, megbrezt zivekben azt a reményt ébreszti,

hogy mihamarabb megvalósul Jósua 22. fejezetének szava: „V'aj jajmü v'néchem móchor l'vonénü, én lochem chelek ba-Hasém — és ne mondják gyermekeitek holnap gyermekeinknek, nektek nincsen részetek az Örökkévalóban”.

A hercegprimás válaszában kifejtette: — Nagyon köszönöm az igazán megható szép szavakat. Gyarló embereknél az igazságtalanság felülkerekedése okozza az ember és ember közötti különbségeket, az ellentétet és szétválasztást. Ezért, amikor a hercegprimási széket elfoglal-

tam, a „Justitia et Pax”, az igazságosság és béke örök eszményét tűztem magam elé követendőül.

Megállapította még a főpásztor, hogy minden erejével az igazság és a béke diadalrajutásáért küzdött és küzd ma is, mert csak ennek a szellemnek az uralma alatt valósulhat meg — úgymond — Főtiszteleendőséged idézte, hogy „ne mondja többé gyermek a gyermeknek, nektek nincsen részetek az Örökkévalóban”.

A hercegprimás szeretetteljes válasza mély hatást gyakorolt a jelenlévőkre.

Mi volt az emberiség ősnyelve?

A világ zsidó lapjai az új, teljesen ok nélkül kitért és intézményesített olasz antiszemizmussal kapcsolatban történeti visszaemlékezéseket közölnek az olasz zsidók életéből. A mult dokumentumai arról tanuskodnak, hogy ezen a területen több mint 2000 év óta laknak zsidók és így legalább annyira őslakók, mint a mostani olaszok. A történet azt tanítja, hogy már a Szentély elpusztulása előtt tevékenykedtek zsidók Olaszországban, sőt némely vélemény szerint ók adtak utbaigazítást egyes római hadvezéreknek, például Julius Cézárnak, amikor tervbe vette az akkori Francia-

ország és Anglia meghódítását. A középkor ama századaiban, amikor Európa némely részén dühöngött a zsidók elnyomása, Olaszországban igen türelhető volt a helyzetük. A középkori olasz költészet legkiválóbb alakja Dante, aki fantasztikusan leírta világhíres poemájában, a pokolban és a mennyországban tett utazását, a barátság kötelékével vonzódtott Immanuel római zsidó költőhöz, aki ennek hatása alatt ugyancsak írt ilyen tárgyú, de szatirikus tendenciájú héber verset, Immanuel, mestere volt a bibliai nyelvnek, de minthogy egyes költeményeiben nem tartotta meg

a vallástörvény által előírt szemérmességet, eltiltották olvasásukat. (Sülchon Orúch I., 307 §. 16.) Dante egyik latin iratában arról értekezik, hogy tulajdonképpen milyen nyelven beszélt az ősember. Vizsgálatai folyamán azt állapítja meg, hogy az összes nyelvek a bábéli nyelvzavar következtében kevésküllegiek, az egyetlen eredeti, tisztaságát megőrzött idioma a héber és ezért azt kell elfogadnunk, mint az őskori nyelvet.

A Talmud bölcssei is tárgyalják ezt a kérdést és nyelvi okokkal támasztják alá azt, amit az olasz költő állít. Az első ember az asszonyt „isó” névvel jelölte, mert „is”-ből (Ádám bordájából) származik, már pedig csak a héber nyelvü megjelölés felel meg ennek a folyamatra. (Rasi, Berésisz 2, 23.)

Íde tartozik az a különös törekvés is, amelynek terén buzgózkodott 100 év előtt Horváth István pesti egyetemi tanár, a magyar és héber nyelvek rokonságának elméletét fejtegetve. Ezt az elméletet olyan bizonyítékokkal akarta plauzibilissé tenni, amelyek a dolognak tréfás, néha kimondottan groteszk jelleget adnak. Így például szerinte az első ember neve Ádám onnan ered, mert a Teremtő, miután az embert létesítette, azt mondta: Ime az egész földet neki „adám”. Az első asszony neve pedig az elragadtatás szavát adja vissza, amely az első ember közöttötötte l'tenalkotta lélettársát. (Éva = Eja!) Az első testvérgyilkos neve Kájin onnan ered, mert „kaján” volt és irigyelte testvérenek osztályrészét ...

tyám is a legszebb volt. Összehasonlítva zászlotom másokéval, hangosan dobogott szívem az örömtől, szinte kedvem kerekedett nevetni, kiabálni, fűtyülni, táncolni. „Mutasd csak!” fordult hozzám Eliezer, a milliomos fia és kimeresztette szemét. Én az ő zászlotát bámultam ő meg az enyémet. „Az is egy zászlot ...” gondoltam magamban fitymálva, azt is úgy hívják, hogy zászlot? ... És a bot? Görbe seprinyél ... Kis idő múlva Eliezer hozzám lépett és a zászlotval kezében így szólt: „Engedd a gyertyámat meggyújtani! Az enyém kialudt”. Mielőtt még feleszméltem volna, Eliezer felgaskodott és a meggyújtott gyertyával belekapott zászlotomba ... Zászlotom máris lángokban állott. A láng fellobban, kialudt ... És már nem volt zászlotom ...

Ha az égből egy kő esett volna a fejemre, vagy ha vadállat rohant volna meg, nem lehetett volna üzedelmem nagyobb e pusztulás láttára. Mellemből hatalmas fájd felkiáltás szakadt: „Ó zászlotom! zászlotom! zászlotom! Könnyek szöktek a szemembe. Az egész világ elsötétedett ebben a pillanatban. A bot rajta az almá-

val és gyertyával kiesett kezemből. Elrohantam onnan, magam sem tudom hová, sokáig bolyongtam, könnyeim omlottak, kezeim tördeltem, úgy sirattam a zászlotot, mint valami nagyon kedves halottat. Elbujtam egy sarokba, ott ültem a sötétben, fejemet térdemre hajtottam és úgy sirtam csendben, hogy senki se lássa és senki se hallja. Sokáig feküdtem ezután súlyos betegen, magas lázban, borzalmas dolgokat vizionáltam, kígyókat, skorpiókat, démonokat és más efajta iszonyatokat. Már-már feladták életemet. A mérsáros-imaházban naponként szoltárokat mondtak értem.

Mégis szeretném ezt az egyszerű történetet derüesebben befejezni. Tudjátok tehát meg, hogy l'ten segítségével meggyógyultam. Azonkívül még csak azt akarom mondani nektek, hogy a rákövetkező évben már másik zászlotom volt, szebb mint az első és hogy helyem ismét az urigerekek között volt. A gyertyák égtek. Zászlotom általános feltűnést keltett. A zsidók Tóráikkal az oltár körül vonultak, Reb Majlech a kántor mint egy tábornagy vonult elől és meghatott hangon fujta a régi dallamot ...

Viktória Sajt

ÖLBŐ

Lerakat: VII., Nyár-u. 34.

Telefon: 145-104.

A „Remó” és a püspök

Történeti elbeszélés. Irta: Guttmann József Torna. 3.

A rabbi ezalatt más pereket vesz elő, de figyelemmel kíséri a felelő palástolót, aki izzadva ül ott és percenként színeket játszik, reszketve várja a pohár vizet... már beszeretné vallani, de a rossz indulat nem engedi, hátha a rabbi csak tréfál...

Műlik az idő, de a felperes még mindig nem mutatkozik a pohár vízzel. Egyszerre csak a rabbi hirtelen rászól a tagadóra:

— Valami nagyon sokáig tart ez, hát igazán oly távol van az a kút innen?

Az illető hirtelenében elfelejtette, hogy az előbb még nem is akart tudni a kútról és így válaszol:

— Oh, igen! Nagyon messze van innen.

Azonban nyomban észreveszi baklövését és vissza akarja vonni szavait, de már elkészt. A rabbi erősen a szemébe néz.

— Te csaló, gazember, te zsvány! Még hamisan is akartál esküdni! Az imént azt mondtad, hogy nem tudsz a kútról és most már azt is tudod, milyen messze van innen? Inkább valld be, mielőtt késő, mert különben megbüntetek hamis eskü kísérlete miatt...

Erre a mi emberünk a rabbi lába elé borulva vallja be bűnét, hogy társának van igaza és a püspök nagy csodálkozással hallja az ítéletet.

— Most látom már, — mondá — hogy te valóban bölcs vagy, mint Salamon király. Megvagyok róla győződve, hogy méltó vagy a rabbiszékre, mégis szeretnék azonban még egy esetben bölcseségedről meggyőződni. Kérlek tehát, ha ismét előfordul ehhez hasonló eset, értesíts engem.

A rabbi megígérte ezt és a püspök barátságos kézszorítással búcsút vett tőle.

Nem is telt el hosszú idő és ismét előfordult egy érdekes eset. Lengyelország akkoriban Magyarországon szokta borszükségletét beszerezni. Vasut nem lévén, a kereskedők nagy társzerket béreltek és azon szállították haza a vásárolt borokat. Egyszer egy krakkói bornagykereskedő Magyarországon vásárolt bort és dolgát elvégezve hazafelé indult. Midőn útjában egy falun utazott keresztül, a szekér után szalad egy szegény zsidóember, aki megismerte őt, hogy Krakóból való és kéri, vigye haza magával. Az illető nagyon szegény ember lévén, kénytelen volt kényerét mint melamed Magyarországon megkeresni, otthon hagyva családját. Pár évig tartózkodott Magyarországon és most már kis pénzt összegyűjtve, haza igyekezett. A kereskedő megajánlta őt és felvette a szekérré.

A melamed zsebei lyukasak voltak, félt hogy elveszti pénzét, keresett tehát alkalmas helyet, hol azt elrejtethi. Mivel észrevett egy hordón egy nyilást, odarejtette pénzét, mert a kereskedőnek nem merté azt átadni. Sötét éjjel lévén, a kereskedő bundájába burkolózva szundikált, de azért mégis észrevette a pénz elrejtését és óvatlan pillanatban eltulajdonította.

Pár heti utazás után a társzeker megérkezett rakományával Krakóba. A kereskedő szól a melamednak, szálljon le mert itthon vannak. A melamed lassan leszedelőzködik, veszi cókínkját és a pénz után a hordóba nyul, majd keservesen kezd jajgatni.

— Oh, az én hosszú évek keserves küzdelmem! Pénzem eltűnt!

A kereskedő felháborodva utasítja vissza a melamed követelését, mert nem elég, hogy megsajnálta és felvette a szekérré, ingyen hazahozta, még meggyanúsítja őt a pénz elcsatásával. A melamed azonban nem engedett, mert most nincs pénze, mivel menjen haza családjához, de mivel a kereskedő nem akarja visszaadni a pénzét, a rabbihoz vezeti őt.

Reb Majse Iszerles mindkettőt kihallgatja és látja, hogy ez egy bonyolult eset, nyomban értesíti tehát a püspököt és kéri, jöjjön el, mert ismét tanuja lehet egy érdekes diktájónak. A püspök meg is érkezett és a rabbi megkezdte a tárgyalást.

A melamed előadja az egész esetet és keservesen sírkozik, mi lesz vele, erre a kis pénzre éveken át küzdött és most elveszett minden. A kereskedő büszkén utasítja vissza a melamed követelését, amit szemtelen eljárásnak minősít, mivel az ő jóságát inálatlan vádaskodással fizeti meg és még drága idejét is elrabolja, hiszen heteken át nem volt itthon és sok dolog vár rá elintézésre. A püspök már kíváncsian várja a rabbi döntését.

A Remó mindjárt felismerte, hogy a kereskedő a bűnös, de most az a kérdés, hogy lehet vallomásra bírni? Kérdi a melamedot, kész-e esküdni arra, hogy a hordó nyílásába rejtette a pénzt?

— Igen — mondá a melamed.

Most aztán a kereskedőt kérdi, hajlandó-e esküdni, hogy nem nyult a pénzhez?

— Igen — válaszolt a kereskedő.

— Nos akkor — szól a rabbi, mindkettőjük akar esküdni, ami azt jelenti, hogy mindkettőjüknek igaza van, mert zsidó ember nem gyanúsítható meg avval, hogy hamisan akarna esküdni.

— Tehát a melamed a hordó nyílásába rejtette el a pénzt — folytatta a Remó — és ön mégsem nyult hozzá! Ez igaz, ugyebár? *Ennek folytán csak az lehetséges, hogy a kocsi foglalatok között a hordók között és ő vette el a pénzt!* Minthogy azonban nincs rá tanú, tehát nem lehet semmit sem tenni neki. De a törvény szerint, mivel az biztos, hogy a hordók körül gőj forgott, a bornak élvezése tilos. *(Nézzek!)*

A kereskedő ezeket hallva nagy lármát csap:

— Hogy lehet az Rebbe!? Az én borom nézzek? Egész vagyonom fekszik benne, tehát mit tegyek most vele?

De a rabbi csak továbbra is fenntartja ítéletét, mely a törvény szerint szól és nem tehet arról, hogy a kereskedőnek óriási kára van belőle.

A kereskedő látja, hogy az ügy ily komoly fordulatot vett, hirtelen a rabbi lábai elé borul és bocsánatért esedezik. Törődelmesen bevallja, hogy ő vette el a pénzt, mert látta, amikor a melamed oda rejtette, elfogta a pénzvággy és később már szégyeire ezt bevallani. Kész visszaadni a pénzt, csak hogy a bora kóser maradjon.

— Tehát Ön bevallja — mondá a rabbi — hogy elvette a pénzt. No rendben van, fizesse vissza először a melamednak az eltulajdonított összeget.

A kereskedő előveszi erszényét és az asztalra olvassa le a követelt pénzt.

— Most pedig — folytatta a rabbi — már csak igazán nézzek a bor! Egy zsidó, aki képes volt egy szegény embernek keservesen megszerzett pénzét ellopni és még kész volt rá hamisan esküdni is, nem megbízható kóser bor eladására!

A kereskedő keservesen sír, hogy ezáltal szerencsétlen lesz,

az egész vagyona elvész, a rabbi azt válaszolja, hogy nem segíthet rajta, mert a bor vallástörvény szerint *nézzek!*

A püspök az egész idő alatt figyelemmel hallgatta a tárgyalást és élénken gratulált a rabbinak nagy bölcsességéhez, mely — úgy mond — csak I'tentől eredhet és ünnepélyesen kijelenti, hogy ezentúl biztosítja a rabbit, úgy az ő, mint az összes püspökök nevében, hogy a hitközség mindig megkapja a beleegyezést a rabbiválasztáshoz...

Krakko zsidósága sona nem bánta meg, hogy rabbijának választotta az ifjú Reb Majse Iszerleszt. Azonkívül amit a hitközség a rabbi által királyi és püspöki protekcióval elért, nagyon sokat tett a hitközség javára. Saját vagyonából fedezte jesivájának összes költségeit, mely jesivából nagyon sok híres gaon

került ki. Bár mindössze cca 50 éves korában hunyt el, nagyon sok fontos művet szerzett, melyek közül leghíresebbek a Sülichon Örűch-hoz írt glosszák, melyek a zsidóság mérvadó törvényi lettek.

A Remó-zsinagóga még ma is fennáll Krakóban, épügy mint a régi temető, mely a templom közelében van, melyben a Remó, Bach és Tajszfajsz Jomiov sírkövei láthatók és minden Lagboajmerkor a Remo Jahrzeitján több ezer zsidó keresi fel sírját és imádkozik ügyes-bajos dolgaiért a Mindenhatóhoz.

A Remo mai napig mint mérvadó kodifikátor szerepel a zsidóságban és tanítványa a Meharsal joggal írhatta rá: „Egyik Mejsétől (Rambam) a másik Majseig (Remó) nem volt még olyan mint Majse...” *(Mimajse ad Majse laj kom k'Majse.)*

Jesivákat Támogató Egyesület „Tomché Jesívosz” Győr

— Cselekszámlaszám: 40.530 —

Tolna: Benjamin György, Heisler Éva és Ervin 5—5, Augenstein Tibor 3, Krámer Miksa, Löwy Dezső, Polacsek Dezső, Trutzer Adolf, Weltmann Ignác 2—2, Adler S., Adler S., Beck E., Beck I., Beck J., Friedmann A., Friedmann M., Dr. Károly S., Krámer I., Krausz J., Krausz S., Löwy M., Magyar J., Mittemann M., Nádal L., Reich V., Singer S., Dr. Simkó P., Steinberger M., Stern Miksa, — Stern Mór, ucker J. 1—1, kisebb ad. 13.60. *Összesen: 57.60.*

Turkeve: Flesch Andor, Flesch Mór 5—5, Bleier Jakab, Kálmán Károly 2—2, Vilmos M. 1.50, Dávid B., Dávid Z., Dr. Friedmann Gy., Krausz J., Pintér F., Polatschek I., Szilasi K., Dr. Vilmos L. 1-1, kisebb ad. 5.70, (össz. 29.20) gyűjtés 6.40. *Összesen: 35.60*

Hejőcsaba: Groszmann L. főrabbi 1.56, Kertész Gyula 7.62, Preisz József 6.60, Groszmann Mór 3.40, Ceisler József 3, Sauber Ignác 2.90, Weiszberger Herman 2.70, Seelfreund Adolf 2, Roth M. 1.90, Bein F. 1.44, Breuer L. 1.40, Csillag D. 1.12, Desser M. 1.08, London Z. 1, kisebb ad. 1.04. *Összesen: 38.40.*

Ujfehértó: Templom I. részl. 30, Halberstamm S. L. rabbi imaháza 20, Silbermann rabbi imaháza: Sibermann Lázár rabbi 2, Grad Adolf 3, Paskesz L. 0.70, Elovits P., Feig L., Leibler, Roth M., Schreiber, Sohle I., Wiesel A. 0.50—0.50, (össz. 9.20). *Összesen: 59.20.*

Ujpest: Grösz Imaház: Grosz S, Grünhut J., Kohn M., Weisz J. 1—1, kisebb ad. 2.70, (össz. 6.70) Lichtenstein imaház 18.70. *Összesen: 25.40.*

Ugornya-Gergelyi I. részl. 8, Ujdiósgyőr 8.76, Ujkécske 39.14, Uszód 9.50.

Vác, Eötvös téri orth. hitk.: Pollák Fülöp főrabbi 6, Klein Manó, Klein Sándor, Neumann Mór 5—5, Dr. Blauner Miksa, Kohn Adolf, Kohn Salamon, Stamberger Rezső 3—3, Adler Béla, Kohn Jenő, Kohn Lajos, Dr. Spitzer Lajos, Szécsényi Ármin, Dr. Vadas József, Weisz I. Géza 2—2, Geréb A., Holczzer Gy., Hochfelder M., Kohn J., Neumann K., Neumann N., Oberländer E., Preszburger K., Schweitzer G., Steiner H., Weisz G. 1—1, kisebb ad. 10.50. *Összesen: 68.50.*

Vámosatya: Friedmann Ignác 5, Gottdiener Mór 2, Ábrahám S., Gottdiener I., Jankovits J. 1—1, Gelénes: Ickovits Sándor 2, Ickovits E. 1, kisebb ad. 1. *Összesen: 14.*

Vásárosnamény: Roth Mór gyüreie főrabbi imaháza: Braun Andor, Spiegel Salamon 10—10, Spiegel Mór 5, Grosz Izsák 3, Katz Herman, Winkler Jenő 2—2, Kohn Á. 1.50, Frenkel I., Friedmann S., Grosz B., Grosz J. ifj., Kesztenbaum D., Klein S., Tabovits J. 1—1, kisebb ad. 5.60. *Összesen: 46.10.*

Verpelét: Flank László, Krausz József, Krausz Lajos, Stern Gyula 3—3, Fáber Sámuel, Fürst Samu, Gansl Ignác, Kun Zoltán, Schnitzler Jenő 2—2, Blechner Á., Deutsch M., Domány F., Goldberger D., Jutkovits Ö., Kohn A., Lőrinc M., Löwy G., Morvai L., Protovin S. 1—1, kisebb ad. 1.68. *Összesen: 33.60.*

Villány: Glied Manó 3, Blumenstock J., Friedmann L., Kohn E. 1—1, kisebb ad. 1. *Összesen 7.*

Vaja 32.64, Vámosmikola 40, Vámospercs 30, Vanyarc 6.50, Várpalota 50, Végegyháza 4.50, Vitka 9.

Zalalövő: Meider Izidor (templomi ad. 5, külön küldött 3) 8, Meider Jenő 4, Kálmán Vilmos 3, Bender F., Deutsch Á. 1.50—1.50, Bender J., Brünner I., Brünner J., Weltlinger J., Weltlinger M., Weltlinger S. 1—1, Weltlinger A. 0.50. *Összesen: 24.50.*

Zomba: Kreismann Ármin, Kreismann Sándor 10—10, Rosenfeld Mihály 4.20, Gerendás Sándor 3.50, Kohn Adolf 2.26, Bachrach Gyula (Tab), Kreismann Emil 2—2, Lázár H. 1, Kreismann M. 0.50. *Összesen: 35.46.*

Zemplénagárd 15.74, Zirc 13.50, Zsáka 9.70.

Értesítjük
i.t. vevőinket, hogy a rituális vágás ezidőszertinti szünetelése miatt **ÜZEMÜNK MŰKÖDÉSÉT FELFÜGGESZTETTÜK**
Figyelmeztetünk mindenkit, hogy a fő- és fióközleteink helyén most működő cég eladásra kerülő áru nem rituálisan vágott, hanem taglózott húsból készülnek
SKREK LIPÓTRt.
szalámigyár, Dob-u 27.

Orth. כשר kakaó és csokoládé a legfinomabb kivitelben.
WEISZ MÓR
orthodox kóser keksz, kétszersült, és süteménygyára, Budapest, VII., Dob-utca 22. Telefon: 1-423-65
Keksz, levestészták és ostyaáruk. Diabétikusok részére „levegő” kenyér. Elsőrendű desszert és különlegességek

MEGLEPŐ UJÍTÁS! Aparóka már nem öregít, mert a legújabb modellek csinosak és fiatalosak. Csakis natur hullámos hajból a cég titkos eljárása szerint tökéletesen fejhez simuló hártavékony széllal készítve.
Piechnik és Mechtl
IV., Váci-utca 18. ELEGÁNS!
FIATALOS!

Uj zsidó emigránsok

— A karlsbadi nagytemplom sorsa —

Az „ötödik megszállási zóna” létesítésével mintegy 5000-rel szaporodott a német imperium alá került volt csehszlovák területek zsidóságának száma, mely így elérte a harmincezetet. Ebbe a zónába esett bele váratlanul a Pozsonyfal szemközti a Duna jobbpartján levő Ligetfalva a pozsonyi ligettel. Ligetfalva az utóbbi esztendőben szép kis orth. fiókhitközség fejlődött ki, mely a stomfai rabbisághoz tartozott; csinos kis templomot is építettek maguknak. — Nikolsburg városa, mely szintén az V. zónában van, a nagy gaonról a néhai R. Smeke Nikolsburger országos rabbiról híres. Akkoriban tekintélyes hitközség volt és a nikolsburgi zsidó múzeum igen értékes zsidó történelmi darabokat tartalmaz; a teljes berendezést még idejében Brünne vitték.

Az ötödik zónából nem volt megfelelő idő a menekülésre, de így is sok zsidó elmenekült; az első négy zónából azonban csaknem teljes létszámban elmenekült az ottani mintegy 25.000 főnyi zsidóság. Karlsbadban csupán 4 zsidó maradt;

a karlsbadi gyönyörű zsinagógát mozivá alakították át.

Teplitz Schönauban 15 zsidó maradt, Aussigban ötvenen, Reichenbergben harmincan maradtak mindössze.

Prágai jelentés szerint a csehszlovák hatóságok az összes ausztriai és németországi zsidó menekülteket felszólították, hogy október 27-ig hagyják el a köztársaság területét, ellenkező esetben kiutasítják őket. Mária Smolka és Handa Steiner asszony, a zsidó nőszervezetek vezetői Londonba utaztak, hogy illetékes körökkel a menekültek elhelyezése ügyében megbeszéléseket folytassanak. Sir Newille Malcolm, a Népszövetség menekültügyi kormánybiztosa, Sir Harry Twyford londoni főpolgármester kísé-

tében repülőgépen Prágába utazott, hogy a szudétánémet menekültek számára összegyűjtött külföldi segély elosztásáról intézkedjék. Malcolm ezuttal megvizsgálta a Németországból és Ausztriából menekült zsidók helyzetét is. Newille Malcolmnak Masaryk londoni cseh követhoz intézett intervenciója a Brünnből kiutasított 1200 ausztriai zsidó menekült ügyében eredményesen maradt.

Egy különös németzsidó szokásról

Egy németországi barátunk írja nekünk a következőket:

— Résztvettem a multkor egy családi ünnepélyen, amely egy kissé mélabusan folyt le, de azért volt benne vidámság és erős lelkielőny nyilatkozott meg. Egész új jellegű ez az ünnepség, mert eddig ilyen nem ismertünk. Nem én vagyok az egyetlen, aki ilyen természetű ünnepélyen részt vesz, sokan gyakorolják most ezt az új zsidó szokást. Ez egy valóságos minhog, amelyről azonban nem találunk regisztrálást semmiféle régi könyvben, nincs róla említés téve a Sülichon Orüchban... Tulajdonképpen egybekelési ünnepély volt. Egy ismerősöm elmondta, hogy leánya eljegyezte magát, azután kiderült, hogy a vőlegény is ismerem. Egnéhány hónap mulva összejöttünk, megünnepeltük az egybekelést és én kis beszédet is tartottam. Ebben ugyan semmi különös nem lenne. A különös ebben az esetben azonban az, hogy a lakodalmi ünnepségen éppen a két legfontosabb személy hiányzott: a mátkapár. Tudniillik az történt, hogy azokban a hónapokban, amelyek az eljegyzés és a mostani összejövetel között lefolytak, a vőlegény kivándorolt Amerikába, ahol elhelyezkedett és egy házassági vizum által menyasszonyát is elhozatta magához és aznap, amikor a jegyepár Newyorkban egybekelt, Berlinben családi ünnepélyt tartottunk. Régebben is előfordult ugyan, hogy a gyermekek kivándoroltak és idegen földön egybekeltek és voltak szülők, akik nem ismerték vejüket vagy menyüket, de ami akkor kivétel volt, az most itt, Németországban, mindennapi jelenség lesz. Minden nap megtörténik, hogy a szülők levelet kapnak fiúktól, Tel-Aviv, Buenos Aires, Shanghai, Sydney városából, hogy eljegyezte magát és akkor meg akkor lesz az esküvő, elküldi menyasszonyának, családjának fényképeit. És az országban maradt szülei arra a napra összehívják ismerőseiket és lefo-

lyik a mélabus családi ünnepély, amelyben azonban mégis van valami öröm, mert fáj ugyan, hogy a gyerekek elmentek, el kellett menniük, de az, hogy kint vannak már megnyugtató jövőjükre.

— Az itteni viszonyokra jellemző az a jelentés, amely Fürth hitközségéről ad hírt. A fürthi rabbi állást kapott Hollandiában, az egyik kántor Newyorkban helyezkedett el, a másik pedig most vándorolt ki Kansas amerikai városba.

A vilnai gaon két magyarázata

„Szólt Kajin Hevelnek, testvérének, és megtörtént, mikor a mezőn voltak, Kajin megölte Hevelt.” A mult zsidra e szava nem közli, mit mondott Kajin öccsének. Azonban elárulja azzal, hogy szükségesnek tartja kiemelni, hogy „testvérehez” Hevelhez szólt, azaz: Kajin úgy tüntette fel a dolgot, hogy testvérként közeledik hozzá, mint testvér akar vele valamit beszélni, ezzel aztán kicsalta a mezőre és ott elkövette a testvérgyilkosságot, tanuságot tevén arra, hogy a kétszínűek, a színről-színre barátságosak, de bensejükben gonosz terveket forgatók igen sokszor a legsúlyosabb bűnököt követik el.

Mikor I'ten megalkotta az embert, azt olvassuk a Tórában: „Szólt I'ten, hadd teremtsünk embert.” De, kihez szólt? A Midras szerint az angyalokhoz beszélt, ezzel példát akart mutatni, hogy az uralkodónak tanácskoznia kell az alacsonyabb ranguakkal. De minthogy a tórai szövegben nincsen szó angyalokról, azt is lehet mondani, hogy a Teremtő az összes eddig létrehozott teremtményeihez szólt. Azt mondja nekik, hogy teremtsünk most már olyan lényt, akiben megvan valami az összes teremtményekből és ilyen összefüggésben mondja a Talmud: „Ha kinyilatkoztatott erkölcsi törvények nem is volnának, akkor is példát vehetne az ember a többi teremtménytől; szemérmetességet tanulhatna a macskától, házastársi ragaszkodást a galambtól, hűséget a kutyától, becsületes munkát a hangyától”. (Érűvin 100.) Szóval, a Mindenható az összes teremtményekre való tekintettel, azaz a teremtmények egy-egy jellegzetes tulajdonságának beoltásával alkotta meg az embert.

PARÓKÁT

legszébb kivitelben készítt hullámosított hajból; javítást, ondulást olcsón vállal

HEISZ JENŐNÉ

parókakészítő és női fodrász,
Budapest, VI. Vasváry Pál-u. 4.

HIREK NAPTÁR

Kedd-szerda: Rajs-chajdes Chesvon
Sabbosz Najach, Chesvon 4
Séni-chamisi-séni bencsolás
Gyertyagyújtás (Bpest): 4.15
שבת קמיעה „ 5.15
— Séni-chamisi-séni —

Tisztelettel felkérjük mélyen tisztelt olvasóinkat, sziveskedjenek az esedékes előfizetési díjat azonnal beküldeni, hogy a lap szétküldésben ne álljon be fennakadás.

— R. Avrohom Frankl z. c. l. második Jahzeitjét bensőséges kegyelettel ülték meg Tisri 28-án a megdícsőült orth. vezér barátai. Számos helyen tanultak misnájoszt lelkiüdvéért. A Frankl beszéshamidosban szijum volt Z'vóchimra, Kahan-Frankl Samu elnök mélyen szántó hadronja keretében.

— A verpeléti jesiva értesíti az érdekelteket, hogy a szemeszter kezdete két héttel kitolódott, minélfogva a tanítás kedden Chesvon 14-én (november 8-án) veszi kezdetét. — Más, főként tisztantuli jesivából is vettünk hasonló értesítést, ezért helyesen cselekszenek a növendékek, ha elutazásuk előtt az illető jesivánál levéllileg érdeklődnek.

— Az ipolysági zsidóságot a városnak Magyarországhoz való visszacsatolása alkalmából melegen üdvözölte a pesti hitközség. Az üdvözlésre megható válasz érkezett az ipolysági hitközségtől, melyben az ipolysági zsidók hódolatukat tolmácsolják a magyar kormányknak.

— A sátoraljujhelyi orthodoxia hálaadó i'tentisztelete. Sátoraljujhely elcsatolt kisállomásának és a mögötte levő területnek visszacsatolása alkalmából mintegy ezer lélekkel gyarapodott a város lélekszáma. A „Zsidó Ujság” annak idején beszámolt arról, hogy az elcsatolt ujhelyi területen mintegy 25 családból külön kis hitközség alakult, templommal, mikvóval stb. Most ez a kis hitközség beolvad az ujhelyi orthodoxiába. A visszacsatolás öröme az ujhelyi orthodox hitközség Szükkajsz 2. estéjén a nagytemplomban hálaadó i'tentiszteletet tartott. A nemzeti színekkel és zászlókkal gyönyörűen feldiszfitt és kivilágított templomban a kántor vezetése mellett az ifjuság és az iskola énekára elénekelték a Himnuszt, majd a hívők zsoltárokat recitáltak a haza üdvére. Ezután Klein Bernát főrabbi hazafiasságtól izzó, hatalmas szónoki készséggel előadott ünnepi beszéde következett, melynek végén I'ten áldását kérte a hazára és a kormányzóra. Ugy az i'tentisztelet, mint a főrabbi remek beszéde, az ujhelyi orthodoxia hazafiasságának spontán megnyilatkozása, soká fog a hívők emlékezetében maradni.

Tóraavatás

A töretlen I'ten-hit fényes megnyilatkozásának lehettek tanúi azok, akik Bérésisz szombatján a Kazinczy-templomban jártak. A zsinagóga bejáratánál felállított baldachin a templomba belépővel rögtön sejtették, hogy itt Tórát fognak néhányan. Hiszen ez így is volt rendjén, mert az adományozónak kifejezett kívánsága az volt, hogy az avatás a lehető legnagyobb csendben történjék meg annak a kis szertartásnak a kivételével, amely nem is annyira a felajánló, mint magának a Tóra tiszteletének volt szánva. Ilyen nagyrétkü adományt azonban titokban tartani, magánál a dolog természeténél fogva lehetetlen, így hát hamar híre terjedt, hogy az új Széfer adományozója Stern Éliás, a budapesti hitközség egyik legserényebb tagja, aki szavát ugyancsak nagyrítán hallatja, de aki jótékony, a régi világ jámboraira emlékeztető rendkívül vallásos életével mintaképe az I'tenfélő igazi zsidó embernek. Még legmeghittebb környezete, családja, fiai, akik valamennyien tevékeny részt vesznek a hitközségi életben és akik buzgóságukkal, áldozatkészségükkel mindenkori előljárnak, még azok sem bírhatták rá családfőjüket arra, hogy ünnepélyesebb keretek között és nagyobb nyilvánosság előtt történjék meg ez a nagyjelentőségű vallásos aktus.

De bölcsen tanítási szerint az ember akaratának teljesítése az, ami számára a legnagyobb tiszteletadást jelenti, így hát mi sem emlékeznénk meg erről az eseményről, ha nem hallgattuk volna Steif rabbi szónoklatát ezen a szombaton a Kazinczy templomban, aki ennek a mai időkben megtartott Tóraavatásnak az egyéni áldozatkészség megnyilvánulását messze túlhaladó szimbólikus jelentőséget tulajdonított.

— Az örökké élő, megsemmisíthetetlen és törhetetlen zsidó-hit győzedelmeskedésének örök jelképét kell meglátunk a mai Tóraavatásban — mondotta Steif rabbi gyönyörű szónoklatában —, mert ha a mai viszontagságos időkben akad még egy serény zsidó ember, aki egyéni sorscsapásai és az egész zsidóság közös megpróbáltatásain felülemelkedve ilyen tiszta, szent hittel az örök

I'teni törvények új könyvét nyitja meg az Ur házában, akkor ez csak azt bizonyítja, hogy a zsidó hit elpusztíthatatlan és az I'teni igazságszolgáltatásba vetett bizalom erejének segítségével ez a porig sujtott és megalázott zsidóság még egyszer fel fog emelkedni.

Sajnáljuk, hogy a felajánló Stern Éliás ur tiltakozása ellenére az avatási eseménnyel kapcsolatban megemlítjük az adakozó nevét, de erkölcsi kötelességünk, hogy e példaadó ünnepségről beszámoljunk, és megmutassuk, hogy vannak még emberek, akik éppen a legsúlyosabb napokban igyekeznek jócselekedeteikkel, odaadásukkal és hitbuzgóságukkal közelebb jutni Ahhoz, akitől egyedül várhatjuk a megváltást.

— R. Áron Blumenfeld z. l. családjára számára újabban a köv. összegek érkeztek: Ifj. Blau Lipót Bpest 5, Krausz Sándor Edelény 3, Barna Samu Bpest 0.50. Összesen: 8.50. A már kimutatott összegekkel eddigi gyűjtésünk P 385.90.

— Raab Jakab z. l. Mély megilletődöttséggel vesszük a szomorú hírt Sopronból, hogy az ottani orthodoxia egyik legkiválóbb tagja R. Majse Jakab Raab nincs többé az élők sorában. Hatvanadik életévében adta vissza nemes lelkét Teremtőjének, mély gyászba döntve családját, barátait, ismerőseit. A megdícsőült mintaképe volt a vallásosságban megalkuvást nem ismerő balbósz-típusnak, gyermekeit intranzigens vallásos szellemben nevelte. Az egykori híres czéhlemi jesiva kiváló tanítványa volt. Tisri 25-én temették nagy részvét mellett, utolsó kívánságához mérten nem tartottak heszpedet, csupán legidősebb fia Márton búcsúztatta pár szóval, elcelsukló hangon. Legyen méltó jajszer családjának! זיכראנאיי לזכרוֹ הַנּוֹכַח

**SZÖRME SZÜKSÉGLETET
STERN
ZÜCS
ZALONJÁBAN
ZEREGZE BE**

Esküvőkre belépők kölcsönzése!
Szombaton zárva.
BUDAPEST
DOROTTYA UTCA 9.A
TELEFON: 187-181.

Rendelések, átalakítások, prémezések,
legfinomabb minőség és kivitelben.

„BARBIEN” késnélküli borotválópor
minőségben utólérhetetlen
BARBIEN VEGYIPARI VÁLLALAT, Budapest, Király-u. 30. Tel.: 119-564.

BECKERT HUGÓ parókakészítő specialista
Speciális kivitel! **VILDOB-UTCA 27** Speciális kivitel!
Elegáns paróka fejhez simuló hártvávekony szőllel,
csakis valódi prima hullámos hajból készítve.

ארטה' נאש
**Karmel Friedmann
Pensio Józsefné**

Budapest, Andrassy-út 43.
Telefon: 1-289-67.

Elsőrendű villamos és autóbussz-összeköttetés a város minden irányában.
Modern kényelemmel berendezett folyóvizes szobák, elsőrangú — kívánatra diétás — konyha.
Referencia:
Bpesti orth. rabbiság

— A budapesti böcherek ünnepélyes „kihallgatása” és megjutalmazása. A különböző jesivákban tanuló böcherek szakos szemeszteri vizsgálatát félünnepi tartották meg a hitközség dísztermében. Az egyes csoportok vizsgálatát Sussmann Viktor és Steif Jonathan rabbik, továbbá Welcz és Schlesinger rabbik, Groszmann Mózes, Singer Jenő és Plat-schek Zsigmond urak vezették. A vizsgálaton többek között jelen voltak óbudai Freudiger Ábrahám hitk. elnök, Kahan-Frankl Samu országos elnök, Klein Márkusz saszevra-elnök és a „Hizoháru” nevű óbudai Freudiger Sámuel, Dr. Deutsch Adolf, Roth Henrik, Groszberg Jenő és mások. — Sussmann, Steif és Welcz rabbikból álló különbizottság előtt folyt le azon böcherek vizsgálata, akik a hitközség és a Chevra ösztödfjaira pályáztak. A jelöltek alapos vizsgálat alá vették és a bizottság, valamint a megjelent nagyszámú b'ne tajró örömmel látták, hogy a pályázók nagy komolysággal és bámulatos elmélyedéssel készültek az előírt anyagból. Az I. csoport (Perek Klal-gódajl, Sabbosz végéig, tajszefesz-szel, Rambammal stb.) győztesei: Gruber F., Lörine Z., Weizkopf E., Eckstein A. — A II. csoport (Ajrach Chájim a 134. §-ig) győztesei: Mandel Zoltán. — A III. csoport díjait elnyerték: Peterfreund D., Briszk O., Singer E., Ungár K. A Chevra ösztöndíjait Frank Mózes, Fenákel Sándor, Eckstein Jenő, Kasziner Géza és Platschek Rezső kapták. A kiosztott díjakhoz (1400 P) hozzájárultak a bpesti orth. hitközség Böhm Jakab alapítvány kamatai, a bpesti orth. Chevra, Orth. Központi Iroda, Bikur Chólim, Freudiger Mózes Fiai, Mayer Testvérek, Binetter Jenő, Stern Leó, Süßmann Adolf, Sputz Sándor.

NEUVIRTH TESTVÉREK ÓRÁS ÉS ÉKSZERESZKÉK
 Budapest, Király uca 28. Telefon 125-084
 Brilláns, ékszerek, ezüst dísz tárgyak, gyertyatartók, menórák, serlegek, tórafelszerelések nagy választékban. — Olcsó árak. — Alkalmi vételek. — Saját műhely. — Brilláns, arany és ezüst beváltás. Szombat- és ünnepnap zárva.

Elegáns modern parókák tartós
ALTSCHÜLER
 készítmények
 BUDAPEST, VII. CSÁNYI UCCA 12
 (Királyucca sarok)
 Telefon: 131-079
 Kizárólag elsőrendű minőség s kivitel



Pályázatok

Pályázatok és apróhirdetések díjazása: Minden szó egyszeri beiktatása 16, vas-tagon szedett betűkből 32 fillér. Állást-keresőknek 10, ill. 20 fillér. Legkisebb hirdetés díja 2 pengő. Az összeg előre küldendő be; lehet 10 filléres levélb-lyegekben is.

Miskolci orth. izr. anyahitközség.

Pályázatot hirdettünk polgári leányis-kolánkban megüresedett magyar-német szakos állásra. Kizárólag polgári iskolai képesítésű, valláserkölcös, magyar-német szakos tanárnők pályázhatnak októ-ber havában.

Miskolci orth. izr. anyahitközség.

Apró hirdetések

JÓMEGJELENÉSÜ és szónoki képes-séggel bíró szigoruan vallásos böchert *Hatórasz hajróval* keresek, hozzáálló és minden tekintetben sikerült fiatal leány részére. Jelige: „Állás bizto-sítva”.

Jeligés hirdetések feladóinak címét diszkrécióban tartjuk.

ESZROG, befőzésre: *Niszel* étteremben, VI., Révay-u. 14.

35 ÉVE fennálló városi fűszer- és ve-gyeskereskedésembe a piactéren, szigoruan szombattartó társat keresek. Jelige: „3—4 ezerrel”.

KERESEK idősebb, szigoruan orth. nőt, aki kis háztartásom vezetését ellátá-sért és kis fizetésért vállalná. Jelige: „Nyugodt otthon”.

FATELEPEM részére keresek decem-ber 1-re, szombattartó fatisztviselőt, aki 2—3 éves gyakorlattal bír és ügy irodai, mint külömkülatokban telje-sen jártas. Pályázatot fizetési igény-nyel kérek. Briger Andor, Ape.

CSALÁDI HIREK

(Négy sorig 4 P, azonfelül soronkint 1 P)

Berkovits Magda és Feuerwerker Jó-zsef Budapest, jegyesek.

Einhorn Civia Szombathely és Kra-kauer Mór Tét jegyesek.

Schwarz Edítke Szarvas, Weiszberger Ignác Vác jegyesek. (M. k. é. h.)

RASI-GEMÖRE tanítót keresünk. Bi-zonyítványmásokkal ellátott aján-latok *Schönberger, Vámosmikola* cim-re küldendők.

DISZKRÉT sadchen csakis jobb orth. körökben a néhai makói gaon fia: Kornfeld A. Dávid, Bp. Kazinczy-u. 6a.

MINDEN irodai munkában jártas nő, szombattartó állást keres. Jelige: „Gyakorlott”.

SZIGORUAN orth. leány vagy asszony, aki háromtagu családnál a főzés és háztartás vezetését elvállalja, felvéte-tik. Özv. Teltsch Ignácné, Vác.

VIDÉKI középkorú leány, ki már pusztán is volt, ajánlkozik uriházhoz ház-vezetőnőnek, vagy szakácsnőnek. Fuém Jolán, Bakonykoppány.

Jeligés levelek továbbításához 20 filléres bélyeg mellékelendő.

KERESEK vallásos szorgalmas leányt mindeneknek, aki a főzésnél is segít. Braun, Moson.

HÁZVEZETŐNŐ, jól főző, bejáróné mellé orth. háztartásban kis család-hoz felvétetik. Knöpfler, Garay-u. 48.

KERESÜNK böchert hittanításra 8—10 gyermekhez. Fizetés havi 22 P, lakás és vándorkoszt. Cim: Neumann Her-man, Poroszló.

SZOMBATHELYI jesivában tanulni szándékozó jobb házból való böchert teljes ellátásra jutányosan elvállalok. Jelige: „Kitűnő ellátás.”

16 ÉVES, jó családból való fiu bármely iparágat kitanulna. „Szombattartó”.

MEGBIZHATÓ szombattartó, perfekt német nevelőnő, délutánra állást keres. Esetleg órákat ad. Cim: Kolman Márknénál, Bpest, Visegrádi-u. 10. f. 5.

45 ÉVES intelligens orth. özvegyember, 2 fiugyermekkel (14 éves és 9 éves) vidéken fix állásban, jó zsidó házból 30—35 éves csinos leányt vagy gyer-mektelen özvegyet, némi hozománnyal feleségül venne. Esetleg benősülés is lehetséges. Fényképpel ellátott levelek „Sebesült tűzharcos 10” jeligré.

TŐKEERŐS működő vagy csendes fi-nanszirozó társat keresek sürgősen, 10 évre szerződésileg biztosított évi ötszáz vagon gyümölcsöző buzaörlés lebonyolítására a tiszta haszon feléért, vagy vagonkénti fix haszonrészesé-désért, a tőke többszörösen biztosítat-tik. *Kovács Imre Vásártéri Henger-malma, Karcag*, (Telefon 57.)

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos:

GROSZBERG JENŐ

Klein S. nyomda, Bpest, VI. Lovag-u. 14
 Telefon: 1-111-95.

ZSIDÓ UJSÁG

AZ ORTHODOX ZSIDÓSÁG FÜGGETLEN HETILAPJA

Alapította:
Groszberg Lipót

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 BUDAPEST, VI., EÖTVÖS-UTCA 26/C.
 Telefon: 1-238-08. Csekk számla: 50.791.
 Egész évre 20 pengő. Külföldre P 25.

Szerkeszti:
Groszberg Jenő

Az Orth. Központi Iroda felhívása a hitközségekhez ünnepi hálaadó istentiszteletek tartására (Lásd a 2. old.)

Köszöntés!

Írta: Kahan-Frankel Samu, az Orthodox Központi Iroda elnöke

Első szavunkkal az ősi magyar rögöt köszönt-jük. Az áldott, drága régi magyar Felvidéket, az év-vezédes haza minden visszatérő barázdáját, zöldelő erdejét, mezejét.

Szívünk csordultig van boldogsággal. Az első órák igaz örömeiben: ujjongó lélekkel köszöntjük a milliányi magyar testvért, akik az idegen uralom husz esztendő sötét éjszakája után, ismét itt állanak előt-tünk és mellettünk, a verőfényes ragyogó magyar ég alatt; boldog hazai talajon, az évezedes szentistváni birodalomban.

Örömtől ujjong minden magyar-zsidó ember lelke, hogy győzött az igazság és kimondották a ma-gyarlakta felvidéki részeknek az őshazához való visz-zacsatolását.

Két évtized előtt: a fél világnak kellett vérbe-hullva megütköznie ahhoz, hogy letörhesse Magyar-oroszország északi határának ezt a szép karéját. A vissza-szerzéshez azonban nem kellett más, mint a magyar igazság, amely — mint a mágnes — ellenállhatatlan erővel húzta, vonzotta ismét az anyaországához azt, ami mindig a miénk volt és ami örökké a miénk is marad.

Külön öröm és boldogság, hogy az egyesülés nem vérből, könnyből és pusztulásból fakadt, hanem a megértés és igazságosztás belátásos gondolatából.

Hazánk bölcs vezetőinek, a magyar sors felelős intézőinek gyönyörű sikerét az teszi igazán teljessé és díszessé, hogy ebben a szívós, kemény és erős küz-delemben: csak a meggyőzés és az igazságosság tá-rából vették fegyvereiket.

Abban, hogy a magyar nemzet igaza, a békés ki-egyenlítés jegyében, átütő sikerrel nyert elismerést: a főérdem, a mindenki által hön szeretett és tisztelt vitéz nagybányai Horthy Miklósé, Magyarország fő-méltóságú Kormányzójaé, a nemzet vezéréé. A Min-

denható áldása kísérje továbbra is dicsőséges ország-lását.

Köszöntöm a nagyszámban visszatérő régi ortho-dox hitközségeinket és hittestvéreinket, valamint az azoknak élén álló kiváló és kimagasló Rabbikart és világi vezetőket.

Szeretettel és hittestvéri hűséggel várjuk és fo-gadjuk őket. A két évtizedes távollét alatt, szüntele-nül rajtuk függött a magyar orthodoxia figyelő tekin-tete, mint az aggódó szülőé az idegenbe szakadt gyer-mekén.

Nagy érdeklődéssel kísértük vallási életüket. Hi-tüinkhöz, hagyományainkhoz való ragaszkodásukat. Boldogan láttuk, hogy régi hűséggel és meg nem al-kuvó kitartással ápolták vallásunk szent tradícióit és a magyar orthodoxia intranzigens elvűségét.

Vallási és valláserkölcési nagy erőtartalékuk bi-zonnyal termékenyen fogja befolyásolni itteni hívűink hitéletét is. A lelki és világi vezetők kiválóságai, va-lamint a visszatérő hívők nagy tábora: számban és értékben egyaránt jelentősen fogják emelni a hazai orthodoxia erejét és tekintélyét. Kassa, Munkács, Ungvár, Beregszász, Dunaszerdahely, Galanta, Érsek-ujvár, Nagysurány, stb. nemcsak számban jelentenek gyarapodást az anyaország orthodoxiája részére, ha-nem régi vallási erejükkel és a tagok áldozatos tóra-hűségével is.

Büszkeséggel mutathatunk rá nagyszerű haza-fias magatartásukra is, amellyel a magyar szó és a régi magyar haza irányában viseltettek.

Felemelt fővel léphetnek be szeret t felvidéki hittestvéreink a régi ősi portára, az újból szélesre tárt magyar kapun. Lélekben és testben; hűségben és be-csületben töretlenül állanak itt.

A vallásos és hazafias felvidéki orthodox zsidó-ságot örömmel és szeretettel köszöntöm ezekben a lélekemelő napokban.

הקביה ברחמי ישראל לנו עוררו מקורש בביא.